

УДК 811'367.7-112.2-161.2

АСПЕКТОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ОБМЕЖЕНОЇ ТРИВАЛОСТІ ДІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

Смеречинська О.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті досліджено роль аспектологічного контексту при вираженні акціональної семантики обмеженої тривалості дії в українській та німецькій мовах. При цьому розглянуто як часові сполучники, так і ряди зв'язаних у послідовності дій. Проаналізовано спільні та відмінні риси в двох мовах. Дослідження проведене в рамках теорії про функціонально-семантичні поля на основі аналізу творів художньої літератури. **Ключові слова:** функціонально-семантичне поле, акціональна семантика, рід дієслівної дії, аспектологічний контекст, обмежена тривалість дії.

Постановка проблеми. Проблематика, пов'язана з акціональною та аспектуальною семантикою в різних мовах, залишається актуальною для лінгвістичних досліджень впродовж вже не одного десятиліття. Особливо важливими є дослідження, що містять контрастивний компонент і мають за мету виявлення спільних та відмінних рис у різних мовах. Зіставне дослідження вираження семантики обмеженої тривалості дії в українській та німецькій мові цікаве з огляду на те, що ці дві мови мають різну граматичну структуру, коли українська мова має граматичну категорію виду дієслова, а в німецькій мові така граматична категорія відсутня.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль обставин при вираженні аспектичних фаз дії, зокрема серединної фази, до якої відноситься обмежена тривалість дії, розглянута у роботі Є.Г. Булигіної [3]. М. Гулавська [12] провела зіставне дослідження аспектуальності в польській та німецькій мові, де були також розглянуті акціональні значення, що вказують на обмежену тривалість дії. Результати зіставного аналізу вираження процесуальних мікроденотатів із ознакою «делімітативність» в українській та англійській

мові описаний у статті Н.Б. Іваницької [7]. Основні поняття аспектології, акціональна семантика розглянуті на основі російської мови в роботі Анни А. Залізняка, О.Д. Шмельова [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність контрастивних досліджень полягає у пошуці спільного та відмінного в системах різних мов. На даний час практично відсутні ґрунтовні роботи, в яких було б порівняно засоби вираження різних акціональних значень в українській та німецькій мові. **Мета статті** полягає у визначенні ролі аспектологічного контексту при вираженні акціональної семантики обмеженої тривалості дії як в українській, так і в німецькій мовах.

Виклад основного матеріалу. Обмежена тривалість дії відноситься до фазових значень в якості серединної фази [9, с. 118-119; 11, с. 517; 5, с. 235-242]. Проте, якщо загалом серединна фаза позначає неграничну дію чи процес, то значення обмеженої тривалості дії відноситься до функціонально-семантичного поля граничності дії і позначає власне якийсь обмежений період, коли триває/відбувається певна дія чи процес. Для категорії обмеженої тривалості дії характер-

ними є семи: процесуальність/тривалість; межа, а саме обмеження дії справа і зліва на часовій прямій; граничність.

Українська та німецька мови виявляють суттєві відмінності щодо способу вираження обмеженої тривалості дії. Так, в українській мові на морфологічному рівні виділяють 2 роди дієслівної дії (РДД), які Ю.С. Маслов називає детермінативними РДД: делімітативний (обмежувальний) та пердуративний (тривало-обмежувальний) [8, с. 13]. Делімітативний РДД описує певний «квант» дії, що оцінюється як незначна й обмежена певним відрізком часу, протягом якого вона здійснювалася. Пердуративний РДД позначає дії, що ніби повністю заповнюють певний відрізок часу [10, с. 83]. Натомість в німецькій мові семантика обмеженої тривалості дії може виражатись переважно лише на синтагматичному рівні за допомогою взаємодії різних засобів, серед яких важливу роль відіграють обставинні слова та ряд з'єднаних у послідовності дії.

Оскільки обмежена тривалість дії відноситься до фазових значень, то тут контактність окремих дій, їх послідовність, тобто аспектологічний контекст, відіграють важливу роль. При цьому обмежена тривалість дії може також виражатись як за допомогою сполучників часу, так і за допомогою самого ширшого контексту. Результати дослідження базуються на аналізі творів художньої літератури, а саме романів В. Schlink «Der Vorleser», Ф. Kafka «Amerika», Л. Дереша «Поклоніння ящірці» та їхніх перекладів на українську та німецьку мови відповідно.

Розглянемо спершу вплив сполучників часу. Невелика кількість прикладів, де часові сполучники сприяють вираженню семантики обмеженої тривалості дії, пояснюється незначною кількістю прикладів загалом, де б виражалось таке значення, незалежно від використаних засобів. Всього виокремлено 10 таких прикладів як в українській, так і в німецькій мові. В переважній більшості випадків підрядні речення часу встановлюють кінцеву межу, що обмежує певну тривалу дію справа на часовій лінії. В українській таку функцію виконують сполучники (аж) *поки*, *заки*, *після чого*, *перед тим як*, в німецькій – сполучники *bis*, *ehe* та *bevor*. Тут такі підрядні речення часу сприяють вираженню значення обмеженої тривалості дії в головному реченні. При цьому в українській мові в таких випадках в головному реченні в якості присудка виступає дієслово доконаного виду, яке вже саме по собі містить сему обмеженої тривалості дії на лексичному або морфологічному рівні, належачи в останньому випадку до делімітативного або пердуративного РДД. Натомість в німецькій мові в такій функції завжди виступає неграничне дієслово класу дій, де семантика обмеженої тривалості, тобто граничності, з'являється тільки на синтаксичному рівні. При цьому в німецькій мові підрядні речення часу з переліченими сполучниками можуть або лише додатково підсилювати вплив обставини часу, яка вжита з відповідним неграничним дієсловом (приклад (1)), або виступати єдиним чинником, що вказує на обмежену тривалість (приклад (2)). Так, у (1) прикладі підрядне речення з часовим сполучником *ehe*, що позначає початок нового стану, виступає додатковим чинником, який вказує на те, що період

часу, позначений обставиною *ein Weilchen*, є закритим, а не відкритим. Відповідно до цього неграничне за своїм інваріантним значенням дієслово класу дій *dauern*, в якому сема тривалості дії закладена на лексичному рівні, позначає граничну дію. В українському перекладі підрядне речення зі сполучником *заки* також виступає крайньою межею для тривання дії, вираженої присудком головного речення, проте головна відмінність полягає в тому, що в українському реченні така дія вже позначена дієсловом доконаного виду *збігти*, тобто семантика граничності, обмеженої тривалості, закладена вже у самому дієслові. У (2) реченні бачимо схожу ситуацію, коли підрядне речення часу зі сполучником *перед тим як/bevor* виступає крайньою межею для дій, виражених у головному реченні. Безпосередня послідовність дій, виражена таким реченням, сприяє тому, що в німецькому перекладі неграничне ітеративне дієслово класу дій *winken* позначає обмежену тривалість як і делімітативне дієслово *poмахати* у вихідному реченні українською мовою, оскільки з контексту зрозуміло, що для цієї дії відведений невеликий період часу між двома іншими граничними діями, що позначаються дієсловом *sich umdrehen* та пропозицією *hinter der Ecke verschwinden*:

(1) «(...) *es dauerte ein Weilchen, ehe bei ihnen Ruhe eintrat (...)*» (Kafka, 298) – «(...) *і, поки вгамувалося, збігла якась хвилька (...)*»

(2) «*Перед тим як зникнути за рогом, Дзвінка озирнулася і помахала рукою.*» (Дереш, 152) – «*Bevor Dzwinka hinter der Ecke verschwand, drehte sie sich um und winkte.*» (Deresch, 156)

Вартим уваги є (3) речення, де функцію кінцевої межі для дії, вираженої делімітативним дієсловом *почекати*, виконує підрядне речення мети зі сполучником *щоби*. Для перекладу на німецьку мову тут було використано сполучник часу *bis*, який у взаємодії із обставиною *ein wenig* сприяє тому, щоб неграничне дієслово класу дій *warten* позначало граничну дію:

(3) «*Давайте почекаємо трохи, щоби засуєнілося.*» (Дереш, 177) – «*Am besten, wir warten noch ein wenig, bis es zu dämmern beginnt.*» (Deresch, 183)

В процесі аналізу був виокремлений приклад зі сполучником *коли* в українській мові, що підсилював семантику делімітативності в підрядному реченні, виражену дієсловом *поспати*. У німецькій мові тут використаний сполучник *wenn*, який завдяки узгодженню часових форм в головному та підрядному реченнях вказував на їх неодноразовість. Завдяки цьому зрозуміло, що передумовою для виконання дії головного речення є закінчення, виконання дії підрядного речення, де використані неграничне дієслово *schlafen* у формі перфекта та обставина часу *ein paar Stunden*, що у взаємодії всіх чинників забезпечує надання всьому вислову значення тривалої обмеженості дії:

(4) «*Wenn ich aber ein paar Stunden geschlafen habe, können Sie mich ohne Rücksichtnahme fortschicken (...)*» (Kafka, 241) – «*Та коли кілька годин посплю, можете без зайвих балачок мене відіслати (...)*» (Kafka, 198)

Також в процесі аналізу був виявлений приклад зі сполучником *während*, який вказує на

одночасність дій в головному та підрядному реченні [13, с. 1080-1081], виражених неграничними дієсловами *stehen bleiben* і *essen*. Завдяки цьому цей сполучник виступає поруч з обставиною *ein Weilchen* додатковим чинником, що вказує на обмеженість тривалості дії в головному реченні. В українському перекладі використаний сполучник *заки*, який в даному контексті також вказує на одночасність двох дій в головному та підрядному реченнях [4] і лише підсилює семантику обмеженості дії, виражену делімітативним дієсловом *постояти*:

(5) «*Der Diener blieb noch, während ich aß, ein Weilchen bei mir stehen (...)*» (Kafka, 250) – «*Заки я їв, служник ще хвильку постояв коло мене (...)*» (Kafka, 205)

Кількісний аналіз даних щодо впливу сполучників часу на вираження семантики обмеженої тривалості дії, отриманих завдяки аналізу художніх творів українською та німецькою мовами, подано внизу в Таблицях 1 і 2.

Таким чином, варто зазначити, що найбільш продуктивними при вираженні значення обмеженої тривалості в двох мовах, що розглядаються, є сполучники, що вказують на таксисне значення різночасності, а саме наступності (8 прикладів як в українській, так і в німецькій мовах). Значно рідше зустрічаються випадки, коли йдеться про таксисне значення передування чи одночасності (по одному прикладу в кожній мові). Аналіз показує, що роль сполучників при вираженні семантики обмеженої тривалості в українській мові є другорядною. Підрядні речення часу, а також мети, виступають у якості додаткового обмежувального чинника для тривалості дії переважно головного, рідше – підрядного речення, яка в більшості випадків вже позначена дієсловом делімітативного або пердуративного РДД. В німецькій мові сполучники часу відіграють переважно також другорядну роль, встановлюючи додаткову межу для перебігу відповідної дії в головному чи підрядному реченні поруч із обставинами часу чи міри. Проте в частині виявлених прикладів в німецькій мові підрядні речення часу є єдиним засобом, який вказує на обмежену тривалість дії,

виражену неграничним дієсловом класу дій, що ще раз підтверджує тезу, що акціональне значення німецького речення остаточно формується на синтагматичному рівні при взаємодії різних засобів.

Коли говоримо про ширший контекст як засіб вираження обмеженої тривалості дії, то мова тут йде про ряди зв'язаних у послідовності дій. Одноразовість, часова контактність та локалізованість, що виступають характерними рисами рядів зв'язаних у послідовності дій, сприяють обмеженню відповідних дій та процесів відносно часу їх перебігу [2, с. 15]. Завдяки цьому такий аспектологічний контекст відіграє важливу роль як засіб вираження значення обмеженої тривалості особливо в німецькій мові (Б.М. Балін першим почав говорити про зв'язаність дій у послідовності як про один із засобів вираження акціонального значення граничності дії в німецькій мові, зазначаючи, що «найбільш поширеною ситуацією, що зумовлює значення доконаності у неграничному дієслові, слід вважати з'єднаність дій у послідовності» [1, с. 90]). Тут мова йтиме як про складні безсполучникові речення, що виражають часову послідовність дій чи явищ, які часто відносяться до одного й того ж підмета, так і про синтаксичні структури, в межах яких можливі ряди зв'язаних в послідовності дій, що складаються із двох суміжних речень.

Серед складних безсполучникових речень найбільше прикладів виявлено з дієсловами, що вказують на повторювану, ітеративну дію. В українській мові ряд зв'язаних у послідовності дій в таких реченнях підкреслює семантику обмеженої тривалості дії, виражену дієсловом доконаного виду, конкретно локалізуючи таку дію на часовій прямій. Натомість в німецькій мові такий аспектологічний контекст в переважній більшості випадків виступає єдиним засобом (лише у 2 з 13 виявлених прикладів на обмежену тривалість дії крім ряду послідовних дій вказувала також обставина часу чи міри), що вказує на обмеженість дії, позначеної неграничним ітеративним дієсловом. Зокрема у (6) прикладі неграничне дієслово *klopfen*, що позначає

Таблиця 1

Статистичні дані щодо ролі сполучників
при вираженні семантики обмеженої тривалості в українській мові

Сполучник	(аж) поки	заки	після чого	перед тим як	коли	щоби
Пердуративна семантика	1	-	1	-	-	-
Делімітативна семантика	3	2	-	1	1	1
Одночасність	-	+	-	-	-	-
Різночасність	Передування	-	-	-	+	-
	Наступність	+	+	+	-	+
Всього:	4	2	1	1	1	1

Таблиця 2

Статистичні дані щодо ролі сполучників
при вираженні семантики обмеженої тривалості в німецькій мові

Сполучники	bis	ehe	bevor	wenn	während
Одночасність	-	-	-	-	+
Різночасність	Передування	-	-	+	-
	Наступність	+	+	+	-
Всього:	6	1	1	1	1

повторювану дію, описує граничну дію завдяки часовій локалізованості та контактності цієї дії з іншою граничною дією, позначеною дієсловом мовлення *sagen*. З контексту зрозуміло, що дія, позначена дієсловом *sagen*, відбувається лише після завершення дії, позначеної ітеративним дієсловом *klopfen*, а не одночасно з нею. Таким чином, гранична дія, позначена дієсловом мовлення *sagen*, виступає в цьому ряді послідовних дій правою межею на часовій прямій для тривання неграничної за своїм інваріантним значенням, повторюваної дії, позначеної дієсловом *klopfen*. В українському перекладі з контексту також зрозуміло, що мова йде про дві послідовні, а не паралельні дії, проте значення обмеженої тривалості закріплене у дієслові *поплескати* вже на морфологічному рівні. Даний аспектологічний контекст вказує лише на безпосередню контактність двох названих дій, підкреслюючи їх часову локалізованість:

(6) «*Ein Herr, der ihn beobachtet hatte, klopfte ihm auf die Schulter und sagte: «Viel Glück zur Fahrt nach Clayton».*» (Kafka, 290) – «Якийсь пан, що спостерігав за ним, **поплескав** його по плечу і сказав: «Щастя тобі в Клейтоні».» (Кафка, 256)

Відносно чисельною є кількість речень з дієсловами, що позначають фізичну або фізіологічну діяльність, де безпосередня послідовність дій відіграє важливу роль для вираження обмеженої тривалості в німецькій мові. У (7) прикладі маємо ланцюжок з трьох послідовних дій, остання з яких в українській мові позначена делімітативним дієсловом *попити*. Для його перекладу на німецьку мову використане неграничне дієслово класу дій *trinken*, яке під впливом попередніх двох граничних дій в ряді зв'язаних у послідовності дій вказує на обмежену тривалість:

(7) «*Zumit democh i zovsim perestav, mi zupnulisia vidpochiti, popiti z vipadkovix dzerel mineralnoji vodi (...)*» (Дереш, 95) – «*Danach hörte es ganz zu regnen auf, wir machten Rast und tranken aus einer Mineralquelle (...)*» (Deresch, 99)

В ході дослідження були виявлені також приклади з дієсловами, що позначають спрямований рух та сприйняття. У (8) реченні аспектологічний контекст безпосередньої послідовності дій, встановлюючи чітку межу зліва на часовій прямій, підсилює вплив обставини міри *ein paar Schritte*, що прямо пов'язана з конкретним закритим проміжком часу, на неграничне дієслово *mitlaufen*. Завдяки цьому впливу дане дієслово описує граничну тривалу дію, що підтверджує також український переклад, де використано пердуративне дієслово доконаного виду *пробігти*. У (9) реченні неграничне дієслово сприйняття *zuhören* виступає другим членом тричленного ланцюжка послідовних дій. Завдяки тому, що перший та третій член цього ланцюжка позначають граничні дії, кожна з яких відбувається лише по закінченні попередньої дії, а також завдяки впливу обставини *ein wenig*, що вказує на певний короткий проміжок часу, дія, позначена дієсловом *zuhören*, позначає обмежено-тривалу граничну дію. У відповідному українському реченні ряд послідовних дій лише підсилює семантику обмеженої тривалості, виражену на морфологічному рівні у делімітативному дієслові *послухати*:

(8) «*Die Kinder brachen in einen einzigen Schrei aus und liefen mit ausgestreckten Ärmchen ein paar Schritte mit.*» (Kafka, 232) – «Діти в один голос звернули і **прохи** **пробігли** з розпростертими ручками за ним.» (Кафка, 191)

(9) «*Karl war in der gleichen Lage. Er trat in die Nähe des Mannes, hörte ihm ein wenig zu und sagte dann: (...)*» (Kafka, 292) – «Карл перебував у такому самому становищі. Він підійшов до чоловіка, **прохи** **послухав** сурми, а тоді сказав: (...)» (Кафка, 257)

В процесі аналізу були також виявлені синтаксичні структури, де ряди зв'язаних у послідовності дій, в яких реалізовувалось значення обмеженої тривалості дії, склалися з двох суміжних речень. При цьому семантику обмеженої тривалості в переважній більшості передають дієслова, що позначають повторювану дію, рідше – стани. Так, у (10) прикладі неграничне ітеративне дієслово *schütteln* описує обмежену за своєю тривалістю дію, оскільки з контексту зрозуміло, що ця дія відбувається після слів прямої мови, а після цієї дії знову йдуть слова прямої мови. Таким чином, пряма мова встановлює початкову та кінцеву межі для тривання повторюваної дії, завдяки чому неграничне дієслово вказує на граничну тривалу дію. Це значення збережене також при перекладі на українську мову, де використано делімітативне дієслово *похитати*, що теж описує обмежену тривалу повторювану дію, що відбувається впродовж певного короткого закритого інтервалу часу:

(10) «*Du armes Kind. Warst schon um halb fünf auf, und das auch noch in deinen Ferien. Ich hatte sie noch nie ironisch erlebt. Sie schüttelte den Kopf.*» (Schlink, 48) – «Відолашна дитина! Встала о пів на п'яту, та ще й першого дня вакацій! – Я ще ніколи не чув, щоб Ганна глузувала. Вона **похитала** головою (...)» (Шлінк, 46)

У значній кількості виявлених прикладів значення обмеженої тривалості передається в німецькій мові за допомогою неграничних дієслів, коли вони використовуються в тексті як моментальна реакція на певну репліку. При цьому важливо зазначити, що в такому контексті значення обмеженої тривалості дуже близьке до значення початковості дії, а саме – інхотивності, коли можна говорити про перетин «мікрополів першої і другої фаз» [3, с. 17-18]. У реченнях (11) та (12) неграничні ітеративні дієслова *klopfen* та *schütteln* вказують на граничну дію завдяки контексту діалогу, який сигналізує про одноразовість та послідовність локалізованих у часі дій. Кінець попередньої репліки в таких прикладах визначає початкову межу відповідних дій, а завдяки ширшому контексту зрозуміло, що дії, які розглядаються, тривають короткий період часу, а саме – до наступної описаної дії чи репліки:

(11) «- *Ga, sho tu na ce, Balkan-boy? – vin popleskav Balkan-boya (sebtо мене) po plechi.*» (Дереш, 29) – «*Was sagst du dazu, Balkanboy? – er klopfte dem Balkanboy (mir) auf die Schulter.*» (Deresch, 35)

(12) «*Was hätten Sie denn gemacht?*»
Der Vorsitzende **schüttelte stumm den Kopf.**» (Schlink, 123) – «- *A sho robili b Vu? (...)* Голова мовчки **похитав** головою.» (Шлінк, 119)

Таблиця 3

Вплив ряду зв'язаних в послідовності дій на вираження семантики обмеженої тривалості дії неграничними дієсловами класів дій та станів у німецькій мові

Дієслова класів дій та станів, що позначають:	Багатокомпонентні речення		Синтаксичні структури з 2-х речень	
	+обставина часу/міри	-обставина часу/міри	+обставина часу/міри	-обставина часу/міри
Повторювану дію (напр., <i>schütteln, klopfen</i>)	2	11	-	10
Фізичну/фізіологічну діяльність (напр., <i>foltern, trinken</i>)	3	1	-	-
Односпрямований рух (<i>mitlaufen</i>)	1	-	-	-
Сприйняття (<i>zuhören</i>)	1	-	-	-
Стан (напр., <i>schweigen</i>)	1	-	1	-
Всього:	8	12	1	10

Статистичні дані щодо впливу аспектологічного контексту, а саме рядів зв'язаних у послідовності дій, на вираження семантики обмеженої тривалості дії в німецькій мові подані у Таблиці 3.

Як видно з поданих даних, у таблиці розрізняються приклади, у яких окрім ряду послідовних дій на значення речення чи пропозиції впливають також обставини часу або міри і приклади, де безпосередня послідовність дій виступає єдиним засобом, завдяки якому пропозиція чи речення з неграничним дієсловом виражає семантику обмеженої тривалості дії. При цьому аналіз показує кількісну перевагу останніх як в багатокомпонентних реченнях (12 прикладів), так і в синтаксичних структурах, що складаються з двох речень (10 прикладів). В переважній більшості випадків значення обмежено-тривалої дії за допомогою впливу такого контексту передають дієслова, що позначають ітеративну, тобто повторювану дію. Отримані дані свідчать про те, що ширший контекст відіграє дуже велику роль в німецькій мові для вираження семантики обмеженої тривалості дії.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Таким чином, потрібно зазначити, що аспектологічний контекст відіграє важливу роль при вираженні акціональної семантики обмеженої тривалості дії. При цьому ряди зв'язаних у послідовності дій є набагато важливішим засобом вираження в німецькій мові, ніж в українській, в якій, як це видно з наведених прикладів, контекст відіграє лише додаткову, підсилювальну роль, а саме значення обмеженої тривалості вже закладене у дієслові або на лексичному, або на морфологічному рівні. Відповідно до цього, якщо ряд зв'язаних у послідовності дій знаходиться далеко на периферії функціонально-семантичного мікрополя обмеженої тривалості дії в українській мові, то у відповідному мікрополі в німецькій мові цей засіб вираження знаходиться близько до ядра, в центрі мікрополя обмеженої тривалості дії. На противагу до цього, сполучники часу відносимо до периферій функціонально-семантичних мікрополів обмеженої тривалості дії як в українській, так і в німецькій мовах, враховуючи роль та частотність їх використання для вираження значення обмеженої тривалості дії.

Список літератури:

1. Балин Б.М. Способы передачи совершенного вида средствами немецкого языка / Б. М. Балин // Уч. зп. Ивановск. гос. пед. ин-та им. Д.А. Фурманова. – Т. 33. – Иваново, 1963. – С. 66-99.
2. Башкирцева Э.С. Влияние контекста на аспектологическую характеристику немецкого глагола (роль рядов сопряженных в последовательности действий и состояний): Автореф. дис. канд. филол. н. / Э. С. Башкирцева. Челябинск, 1970. – 17 с.
3. Булыгина Е.Г. Обстоятельства как детерминаторы выражения аспектных фаз действия: начало, середина, конец (на материале немецкого языка): Дисс. ... канд. филол. н.:10.02.04./ Е. Г. Булыгина. – Северодвинск, 2006. – 155 с.
4. Великий тлумачний словник СУМ/ уклад. і гол. Ррд. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь, 2009. – 1736 с.
5. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К.: Університетське вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
6. Зализняк А.А., Шмелев А.Д. Лекции по русской аспектологии / Анна А. Зализняк, А. Д. Шмелев. – Мюнхен: Otto Sagner Verlag, 1997. – 151 с.
7. Іваницька Н.Б. Виразення процесуальних мікроденотатів із ознакою «делімітативність» українськими дієсловами у зіставленні з англійськими відповідниками / Н. Б. Іваницька // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – № 38. – 2008. – С. 129-132.
8. Маслов Ю.С. Очерки по аспектологии / Ю. С. Маслов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. – 263 с.
9. Русановский В.М. Украинская грамматика / В. М. Русановский. – К.: Наукова думка, 1986. – 360 с.
10. Сорокін С.В. Категорія родів дії в українській мові та способи її відтворення турецькою мовою: зіставно-типологічне дослідження / С. В. Сорокін // Мовознавство. – 2009. – № 2. – С. 79-91.
11. Українська мова: Енциклопедія/ Ред. кол. В.М.Русанівський та ін.; НАН України та ін. – 2-е вид., випр. і доповн. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2000. – 821 с.
12. Gulawska M. Aspektualität im Polnischen und Deutschen: Eine praktische Untersuchung am Beispiel der Übersetzungen beider Richtungen. / M. Gulawska. – München: Otto Sagner Verlag, 2000. – 220 s.
13. DUDEN Die Grammatik / P. Eisenberg, J. Peters, P. Gallmann u. a. – 8., völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim; Zürich: Dudenverlag, 2009. – 1343 s.

Ілюстративний матеріал:

14. Дереш Л. Поклоніння ящірці: Як нищити ангелів / Л. Дереш. – Харків: Фоліо, 2009. – 189 с.
15. Кафка Ф. Зниклий безвісти [Америка] / Ф. Кафка. – К.: Критика, 2009. – 279 с.
16. Шлінк Б. Читець / Б. Шлінк. – К.: Основи, 2005. – 197 с.
17. Deresch L. Die Anbetung der Eidechse oder Wie man Engel vernichtet / L. Deresch. – Berlin: Suhrkamp, 2006. – 201 s.
18. Kafka F. Amerika / F. Kafka. – Харків: Ранок-НТ, 2002. – 336 с.
19. Schlink B. Der Vorleser / B. Schlink. – Zürich: Diogenes Verlag, 1997. – 207 s.

Смеречинская О.В.

Национальный университет «Львовская политехника»

АСПЕКТОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ ОГРАНИЧЕННОЙ ДЛИТЕЛЬНОСТИ ДЕЙСТВИЯ В УКРАИНСКОМ И НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация

У статье исследовано роль аспектологического контекста при выражении акциональной семантики ограниченной длительности действия в украинском и немецком языках. При этом рассмотрены как временные союзы, так и ряды связанных в последовательности действий. Проанализированы совместные и различные черты в двух языках. Исследование проведено в рамках теории о функционально-семантических полях на основании анализа произведений художественной литературы.

Ключевые слова: функционально-семантическое поле, акциональная семантика, способ глагольного действия, аспектологический контекст, ограниченная длительность действия

Smerechynska O.V.

Lviv Politechnic National University

THE ASPECTOLOGICAL CONTEXT AS A MEAN OF EXPRESSION OF LIMITED DURATION OF AN ACTION IN UKRAINIAN AND GERMAN

Summary

The article deals with role of the aspectological context by expressing the actional semantics of limited duration of an action in Ukrainian and German. The temporal conjunctions and the sequences of actions are examined in this article. There have been analysed similar and different features in both languages. The research is conducted by using the theory of functional-semantic fields.

Keywords: functional-semantic field, actional semantics, Aktionsart, aspectological context, limited duration of an action.